

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף יז

חלוצי כתף: קרועי בגדים עד שנראה כתפם.

קושיא: והלא לפניי אחאב עשו כן: ואם כן אין זה כבוד מיוחד שעשו לחזקיה.

קושיא: והאיזנא נמי עבדינו הכי: גם היום אנחנו עושים כן לגדולי ישראל, ואם כן מה המיוחד בחזקיה?

תירוץ: אפוקי מפקינן, אנוחי לא מנחינן: אנחנו אמנם מוציאים ספר תורה אך לא מניחים אותו על מיטת המת.

תירוץ נוסף:

ואיבעית אימא: ואם תאמר שאנחנו כן מניחים על המיטה, אך אנו לא אומרים 'קיים זה וכו'.

תירוץ נוסף:

אמר רבה בר בר חנה: הייתי הולך עם רבי יוחנן לשאול אותו שאלות בלימוד. וכשהוא היה הולך לבית הכסא ושאלנו אותו שאלה, הוא לא היה עונה עד שהוא היה נוטל ידיו מניח תפילין מברך ואחר כך עונה לנו. ופעם אחת קרה כן, ואז הוא ענה לנו: אפילו לומר 'קיים זה מה שכתוב בזה' אנחנו אומרים על אדם גדול, אבל אנו לא אומרים עליו 'לימד זה מה שכתוב בזה', ואילו על חזקיה אמרו גם 'לימד זה וכו'.

קושיא: והאמר מר וכו': כל הסיבה שהלימוד גדול זה בגלל שהוא מביא לידי מעשה המצוות, אם כן יוצא ש'קיים זה וכו' זו מעלה יותר גדולה מאשר 'לימד זה וכו'! ואילו מדברי רבי יוחנן משמע להיפך.

תירוץ: לא קשיא: ללמוד לעצמו מול מעשה מצוה - מעשה עדיף, אבל ללמד לאחרים מול מעשה מצוה - ללמד עדיף. ועל חזקיה אמרו שהוא לימד אחרים.

*

אשריכם זורעי על כל מים: אשריכם הזורעים - חסד, על מים - לימוד תורה, שבכך אתם זוכים לדרוך ברגליכם כלומר לנחול בנחלת יוסף שנמשל ל'שור' ובנחלת יששכר שנמשל ל'חמור'.

זוכה לכליה כיוסף: 'כילה' היא מלשון השתוקקות, והיינו שזוכה לחן כיוסף (עץ יוסף). ויש מפרשים 'כילה' מיטת 'אפריון' של חתנים, והיינו שזוכה לבנים מרובים כיוסף (מהרש"א).

וזוכה לנחלת יששכר: לנכסים מרובים כיששכר, וזאת כדי שיוכל לעסוק בתורה (מהרש"א).

אית דאמרי: יש אומרים שהוא זוכה לדברים אחרים שנאמרו ביוסף וביששכר.

הדרן עלך ארבעה אבות

פרק שני. משנה: כיצד הרגל מועדת: המשנה עוסקת באב 'רגל', ושואלת: באיזה דברים ה'רגל' מועדת דהיינו שדרכה בכך ומשלם נזק שלם? (כי אם אין דרכה בכך הוי תולדה של 'קרן' ומשלם חצי נזק כשהיא תמה).

א. לשבר בדרך הילוכה. ב. וכן 'הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר' (הגמרא תקשה שזהו בדיוק המקרה הראשון).

אבל אם היא 'היתה מבעטת' ושברה כלים - זהו דבר משונה ומשלם חצי נזק. וכן אם תוך כדי הילוכה ניתזו צרורות (אבנים קטנות) ושברו כלים - משלם חצי נזק. ואע"פ שזה דרכה להתזי תוך כדי הילוכה? הלכה למשה מסיני היא. (ודוקא בחצר הניזק, אבל ברשות הרבים פטור. כדלעיל דף ג ע"ב).

דרסה על כלי וכו': על הכלי הראשון משלם נזק שלם כי זהו 'רגל', אבל הכלי האחרון נשבר על ידי חתיכה שעפה מהכלי הראשון וזהו 'צרורות' שמשלם חצי נזק.

היה דליל קשור ברגליו: אם היה חפץ (כגון חבל או חוט) קשור ברגלי התרנגול והוא זרק אותו על הכלי ושבר אותו - זה נחשב ל'צרורות'. וכן אם התרנגול היה מרקד והתיז צרורות - משלם חצי נזק.

גמרא: א"ל רבינא לרבא: המקרה השני שאמרה המשנה שהרגל מועדת בו - הוא אותו דבר כמו המקרה הראשון, ומה ההבדל?

א"ל תנא אבות וקתני תולדות: בתחילה כתב התנא את האב של 'רגל' - 'לשבר' בדרך הילוכה' דהיינו לדרוך ממש על כלי ולשבור אותו, ולאחר מכן הוא אמר את התולדות של 'רגל' - 'הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר' והיינו כשעוברת ושוברת בגופה את הכלי, או בשערה, או במשא שעליה.

קושיא: אלא מעתה סיפא: אם כן איך נסביר את המשנה הבאה (דף יט' ע"ב) שכתובה באותו סגנון: 'כיצד השן מועדת? (א.) לאכול את הראוי לה, (ב.) הבהמה מועדת לאכול פירות וירקות'. מה התולדות שיש שם?

הוה קמהדר ליה וכו': השיב לו רבא לרבינא בבדיחותא: אני תירצתי משנה אחת ואתה תתריך את המשנה השניה.

וטעמא מאי?: ומה באמת התשובה? - התשובה: המשנה שם כתבה שן של חיה שהזיקה באכילה, ושן של בהמה שהזיקה באכילה.

סלקא דעתך אמינא: ויש צורך לכתוב את שתיהן. כי היינו חושבים שבגלל שהפסוק דיבר על בהמה (= 'בְּעִירָה') אם כן רק בבהמה יהיה דין של 'שן'. קמ"ל שחיה בכלל בהמה, וזאת לומדים מדרשה (מסמיכות הפסוקים) **"זאת הבהמה אשר תאכלו שור שיה... אֵיל וצִבִי וְיִחְמוֹר"** שהם חיות).

קושיא: אי הכי: אם כך היה על המשנה לכותב קודם שן של בהמה דהיינו 'הבהמה מועדת לאכול פירות וירקות', ולאחר מכן את שן של חיה דהיינו 'לאכול את הראוי לה'. וזאת משום ש'בהמה' כתובה בתורה!

תירוץ: האי דאתיא מדרשא חביבא ליה: 'חיה' שנלמדת מדרשה כנ"ל ואינה מפורשת בפסוק של שן, חביבה לתנא יותר ולכן הוא כתב אותה בתחילה.

קושיא: אי הכי רישא נמי: אם כן גם במשנה שלנו, היה על התנא לפתוח בתחילה בדין השני של המשנה המדבר על תולדות של רגל (כפי שביארנו), ולא בדין הראשון המדבר על האב של רגל. וזאת משום שמה שלא כתב במפורש חביב לו יותר!

תירוץ: **הכי השתא וכו'**: במשנה של שן - שני הדינים גם של חיה וגם של בהמה הם אבות, רק שישנה עדיפות לכתוב את חיה ראשונה כי היא לא כתובה במפורש. אבל כאן הדין הראשון הוא האב של רגל, והדין השני הוא התולדות שלה, ולכן האם יתכן לפתוח בתולדות לפני האב?

איבעית אימא: מכיון שבמשנה הקודמת (בדף טו' ע"ב) כתבה המשנה 'הרגל מועדת', לכן גם במשנה שלנו היא ממשיכה באותו הלשון 'כיצד הרגל מועדת' ולא 'הבהמה'.

ת"ר במה מועדת וכו': שליף - משא. פרומביא - רסן. זוג - פעמון.

סומכוס אומר: סומכוס חולק על רבנן וסובר שאין הלכה למשה מסיני ש'צרות' משלם נזק שלם.

קושיא: **הזיק פשיטא**: חזיר שהזיק פשיטא שמשלם נזק שלם, ומה בא סומכוס לחדש?

תירוץ: **אלא אימא וכו'**: אלא תאמר כך: חזיר שהתיז והזיק זהו 'צרות' ואעפ"כ משלם נזק שלם לדעת סומכוס כנ"ל.

קושיא: **צרות מאן זכר שמייהו**: מי הזכיר את שמם? כלומר רבנן לא דיברו כלל על צרות, ומדוע סומכוס מדבר עליהם?

תירוץ: **חיסורי מחסרא**: באמת חסר בדברי המשנה ויש להוסיף בדברי רבנן: 'צרות כי אורחיהו' כלומר צרות אפילו שהם דבר נורמלי שהבהמה מתיזה אותם בדרך הילוכה בכל אופן לדעת רבנן משלם חצי נזק. וכן חזיר שנבר באשפה והתיז והזיק הרי זה צרות ומשלם חצי נזק. ועל כך סומכוס חולק.

*

ושברו כלים בכנפיהן: אם הכנפיים נגעו בכלים ושברו אותם - משלם נזק שלם, אבל אם רק הרוח של הכנפיים שברה אותם - משלם חצי נזק, כי 'רוח' היא הזיק שנעשה ב'כוחו' של הבעל-חיים וזה נחשב כ'צרות' שמשלם נזק שלם לדעת רבנן. וסומכוס חולק.

תניא איך תרנגול שהיה מפריח וכו': הגמרא מציינת שהברייתא הזו 'סתמא כרבנן' היא נכתבה בצורה סתומה והיא באמת רק אליבא דרבנן.

אמר רבא: רבא עדיין לא ידע את הטעם מדוע לפי רבנן 'צרורות' משלם חצי נזק. ולכן הוא מקשה ממה נפשך: אם רבנן סוברים שכוחו נחשב כגופו - עליו לשלם נזק שלם (שהרי כאמור היזק בצרורות הוא לא דבר משונה אלא רגיל לגמרי), ואם הם סוברים שכוחו לא נחשב כגופו - אם כן הרי זה כאילו הבהמה כלל לא הזיקה ועליו להיות פטור לגמרי?

הדר אמר רבא: לאחר מכן ביאר רבא שהטעם הוא באמת הלכה למשה מסיני.

*

אמר רבא כל שבזב טמא: כל דבר שבזב טמא, דהיינו על ידי מגע הזב - כך גם בנזיקין אם הזיקה בהמה במגעה חייב לשלם נזק שלם. אבל כל דבר שבזב טהור דהיינו אם זרק הזב חפץ על אדם שהאדם טהור - כך גם בנזיקין אם זרקה הבהמה אכנים או חפץ והזיקה, משלם חצי נזק משום דין 'צרורות'.

קושיא: **ורבא צרורות אתא לאשמועינן:** האם רבא בא להשמיע לנו את הדין של 'צרורות'?

תירוץ: **לא, רבא עגלה מושכת בקרון קא משמע לן:** רבא בא ללמד שבהמה המושכת קרון המחובר אליה והקרון דרס כלים ושבר אותם - משלם נזק שלם, משום שזה לא נחשב ל'צרורות' אלא ל'גופה' של הבהמה. (אלא אם כן ינתזו צרורות מתחת גלגלי הקרון והם יזיקו את הכלים שאז זה באמת 'צרורות'). וזהו כמו שבזב היושב בקרון ועלה הקרון על כלים שהם נטמאים בטומאת הזב.

בעי רבא דרסה על הכלי וכו': מה הדין בהמה שדרכה על כלי ולא שברה אותו, אלא הכלי התגלגל למקום אחר ושם הוא נשבר. האם הולכים אחר מעיקרא דהיינו אחר המכה שנתנה לכלי שאותה עשתה בגופה ומחמתה נגרם הנזק, וממילא משלם נזק שלם. או שהולכים אחר הרגע של שבירת הכלי שהוא נעשה רק מכוחה של הבהמה, וממילא זה 'צרורות' שמשלם רק חצי נזק?

קושיא: **תפשוט ליה מזרבה:** מדוע רבא לא פשט והכריע את הספק על פי דברי רבה: אדם שזרק כלי מראש הגג, ובא אדם אחר למטה והכה בכלי עם מקל קודם שנח הכלי על הקרקע, ושבר אותו בעודו באויר - התחתון פטור, משום שנחשב הדבר כאילו הוא שבר 'כלי שבור'. מוכח שהולכים אחר ההתחלה של המעשה ולא אחר רגע השבירה!

תירוץ: לרבה פשיטא ליה לרבא מבעיא ליה: רבה היה פשוט לו שהולכים אחר מעיקרא, אבל רבא הסתפק בזה.